

УДК 37 (092) (460)

Зайченко Н. І.

доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри
соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук

Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка

ЛОРЕНСО ЛУЗУРІАГА ПРО ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ НІМЕЦЬКИХ "НОВИХ ШКІЛ"

Поринувши у вивчення прогресивних педагогічних ідей "нового виховання" у 1920-х роках, Лоренсо Лузуриага (Lorenzo Luzuriaga Medina) (1889–1959) не міг оминати німецького просвітницько-реформаторського досвіду, тим паче, що Німеччиною – її історією, культурою, просвітництвом – він захоплювався зі студентських років. Проблематиці "нового виховання" і "нових шкіл" в європейських державах було присвячено кілька значимих монографічних праць педагога. У книзі "Концепція і розвиток нового виховання" (Мадрид, 1928) Лоренсо Лузуриага наголошував на тому, що ідеї "нового виховання" збагачують сучасну педагогіку і таких прискорених змін вона ще не зазнавала в історії [1, с. 17].

У монографії "Німецькі нові школи" (Мадрид, 1929) педагог пояснював, що школи нового типу в Німеччині були і приватними (наприклад, Landerziehungsheimen, заснована Германом Літцом 1898 року), і державними. Переважна більшість приватних "нових шкіл" розташовувалися в сільській місцевості, спрямовували діяльність на виховну роботу з дітьми на природі. Державні "нові школи" поширилися від початку 1920-х років після проголошення Веймарською Конституцією положень про "єдину школу" та "активну школу", діяли в багатьох містах Німеччини – Гамбурзі, Лейпцигу, Дрездені, Берліні, Франкфурті та інших [2, с. 13–14].

В "Історії освіти і педагогіки" (Буенос-Айрес, 1971; перше видання 1951 року) Лоренсо Лузуриага зазначав, що "рух нових шкіл прийшов у Німеччину з Великої Британії" [3, с. 229]. Герман Літц відвідував школу Abbotsholme Сесіла Редді 1896 року і, вражений її діяльністю, заходився відкривати подібну освітню інституцію в Німеччині. Щоправда, і перша, і подальші німецькі "нові школи" багато в чому різнилися з англійськими, зокрема німецькі школи більше зорієнтовувалися на патріотичне і морально-релігійне виховання, в той час як англійські – фокусувалися на методичності навчання [3, с. 229].

Лоренсо Лузуриага підкреслював, що всі методики "нового виховання" були спрямовані передовсім на те, щоби змінити й удосконалити шкільну діяльність, саме тому вони головним чином націлювалися на розумовий розвиток учнів. Ці методики передбачали змінення характеру навчання з пасивного сприйняття учнями пояснень вчителів на активну спільну дію учнів із педагогами. У концепції "нового виховання" акцент робився не на тому, що вивчається, а на тому, – як [1, с. 18].

На погляд Лоренсо Лузуріаги, провідною метою "нової школи" є виховна – розвинути здібності і творчі сили учнів; це є важливішим за передачу готових знань дітям. У згаданій школі Германа Літца одному навчальному предмету приділялося дві години на день; за можливості заняття проводилися на свіжому повітрі та "активним чином". Підтримувалося живе прагнення учнів ставити різноманітні питання [2, с. 22–23].

У закладі, заснованому Альфредом Крамером 1910 року в Золлінгу, навчання будувалося на самодіяльності класу. Найважливішими формами навчання виступали діалог, учнівська діяльність, екскурсія та експеримент. Приділялася увага письмовим роботам вихованців, їхнім поясненням, чернеткам [2, с. 51].

Дрезденська експериментальна школа, відкривши свої двері 1912 року, збирала 16 початкових класів. У подальшому вона була модифікована і в 1920-х роках послідовно втілювала дидактичні принципи "нового виховання". Головна засада організації шкільного навчання – дитина має перебувати в русі. Заняття відбувалися переважно на свіжому повітрі, часто проводилися екскурсії. Значна увага відводилася ручній праці учнів і на уроках, і в майстернях, і в полях.

Сталий навчальний план не формувався. Освітній процес будувався на підвалинах інтересів і потреб дітей на конкретній стадії особистісного розвитку. Навчання націлювалось на "глобальну" освіченість людини і не передбачало предметної диференціації змісту освіти. Сама школа розглядалася як "спільнота не лише учнів і вчителів, але й батьків" [2, с. 71].

У школі – саді в Нойкельні, зорганізованій учителем Аугусто Гейне, велике значення надавалося вивченню природознавства та праці учнів на городі, в саду, в майстерні [2, с. 79].

В іншій школі – саді у Вільмерсдорфі, відкритій у квітні 1921 року, найважливішими дидактичними завданнями ставилися оволодіння учнями знаннями про природу та практичними уміннями в сільському господарстві – городництві, садівництві, квітникарстві тощо. Провідна мета школи – то є "пробудження радості праці, що є первинною умовою єдності та добробуту народу" [2, с. 86].

Згідно з наведеними Лоренсо Лузуріагою даними, Вільмерсдорфська школа налічувала 40 класів із 2 тис. учнів та 52 учителями [2, с. 84].

Педагог наголошував, що в німецьких "нових школах" втілювалися п'ять основних ідей "нового виховання" – "життєвість, діяльність, свобода, дитиноцентричність, колективність" [1, с. 35].

Список літератури

1. Luzuriaga L. Concepto y desarrollo de la nueva educacion. Madrid : Publicaciones de la Revista de Pedagogia, 1928. 110 p.
2. Luzuriaga L. Las escuelas nuevas alemanas. Madrid : Revista de Pedagogia, 1929. 110 p.
3. Luzuriaga L. Historia de la educacion y la pedagogia. Buenos Aires : Ed. Losada, 1971. 282 p.